

นายบัว ศจิเสวี

นายบัว ศจิเสวี

มหาดเล็ก ผู้ได้รับพระราชทานนามสกุล อายุน้อยที่สุด ในประวัติศาสตร์ไทย

นายบัว ศจิเสวี เป็นมหาดเล็กในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ได้รับพระมหากรุณาพระราชทานนามสกุลขณะมีอายุเพียง ๖ ขวบ ว่า “ศจิเสวี” สะกดเป็นอักษรโรมันว่า “Sachisevi” เมื่อวันที่ ๑๖ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๖๕ เป็นลำดับ ๖๔๒๘^๑ ตามทะเบียนนามสกุลพระราชทาน ท่านมีชีวิตประวัติน่าสนใจยิ่ง ทั้งยังเป็นผู้สร้างคุณประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติ

นายบัว ศจิเสวี เป็นบุตรของนายปลิว และนางเนย ศจิเสวี เกิดเมื่อวันเสาร์ที่ ๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๐ ที่บ้านตำบลตะพานเหลือง อำเภอปทุมวัน จังหวัดพระนคร (ปัจจุบันคือ สะพานเหลือง เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร) บิดาและมารดาของนายบัวเสียชีวิตตั้งแต่นายบัวอายุได้ ๒ ขวบ

จึงได้รับการเลี้ยงดูจากยายน้อย ป้านวม และพี่สาวคนเดียวชื่อ นางสาววีย์ ซึ่งมีอายุห่างกัน ๑๒ ปี เมื่อนายบัวอายุได้ ๓ - ๔ ขวบ ญาติได้นำเอาไปฝากให้หลวงอาซึ่งบวชเป็นพระอยู่ที่วัดตองปุ (วัดชนะสงคราม) เลี้ยงดู เพื่อให้ได้ศึกษาเล่าเรียนหนังสือ โดยมีหลวงอาเป็นผู้สอนให้นายบัวอ่านออกเขียนได้ ระหว่างนั้น นายเขียนเพื่อนของหลวงอาซึ่งมีอาชีพเป็นนายตรวจจรรยา มาเยี่ยมเยียนอยู่บ่อยครั้ง และบางครั้งได้พานายบัวไปเที่ยวข้างนอกวัดบ้าง จนมาวันหนึ่งนายเขียนได้พานายบัวออกมานั่งรถรางเที่ยว และเกิดเหตุการณ์สำคัญต่อชีวิตของนายบัวซึ่งได้เล่าอดีตชีวิตประวัตินองตนเองไว้ในหนังสือปกิณกะนิพนธ์ของบัวบาน ความตอนหนึ่งว่า

* นักอักษรศาสตร์ปฏิบัติการ สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร

๑ ราชกิจจานุเบกษาประกาศเป็นลำดับที่ ๖๔๒๘, ราชกิจจานุเบกษา ๔๐ (๓ มิถุนายน ๒๔๖๖) : ๖๕๗.

ภาพถ่ายนายบัว ศจีเสวี กับหลวงอา เมื่อครั้งอาศัยอยู่ที่วัดชนะสงคราม

ผมจำได้ว่า วันหนึ่งนายเขียนขออนุญาตพาผมออกไปเที่ยว ขึ้นรถรางด้วย รู้สึกว่าวันนั้นไปไกลมาก ผ่านสนามกว้างใหญ่ มียอดแหลม ๆ มีประตูใหญ่เหมือน กำแพงกันหลายชั้น ทราบภายหลังว่า ตรงนั้นเขาเรียกว่า “ประตูดิน” อยู่ท้ายวังหลวง จากประตูนั้น ผมรู้สึกว่า มีมือใครจูงผมจากนายเขียนไปอีกประตูหนึ่ง แล้วก็จูงกัน ต่อ ๆ ไป จากมือหนึ่งไปอีกมือหนึ่ง หลายทอดหลายต่อ ผมได้เห็นผู้คนมากมายมีแต่ ผู้หญิงทั้งนั้น ผมถูกตั้งคำถามต่าง ๆ ผมเคยถูกสอนไว้ว่า ใครถามอะไรก็ให้ตอบ ผมคงจะตอบอะไรที่ถูกใจผู้ถาม ในตอนสุดท้ายผมได้ยินว่า “เอาบัวไว้” “สมเด็จให้ เอาบัวไว้” ผมไม่ทราบ ว่า “สมเด็จ” คืออะไร ผมถูกเอาตัวไว้จริง ๆ โดยไม่ได้กลับออกมาหานายเขียน ไม่ได้พบกับหลวงอาอีกเลย วันนั้นจึงเป็นวันที่เปลี่ยนชีวิตใหม่สำหรับผม ผมเข้าไปอยู่ในพระบรมมหาราชวังแล้ว โดยไม่ได้คาดฝัน นับเป็นเริ่มแรกที่พระมหากษัตริย์คุณโปรดของมาถึงผม

นายเขียนคงจะนำความกลับไปบอกหลวงอาว่า “สมเด็จเอาตัวบัวไว้แล้ว” หลวงอาก็คงไม่ทราบจะทำอย่างไร และคุณย่า คุณยาย คุณป้า ทราบจากหลวงอา ก็คงจะตกใจ และไม่มีทางทราบได้ว่า เมื่อไหร่จึงจะได้คืนออกมา ทุกคนคงจะคิด แต่เพียงว่า “ถ้านายเขียนไม่หลอกก็เป็นบุญของบัว” เท่านั้นเอง

ครั้งนั้น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าอินทรศักดิศจี พระวรราชชายา มีพระมหากรุณาธิคุณรับนายบัวไว้ในพระบรมราชานุเคราะห์ ให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นมหาดเล็ก และพำนักอยู่ในพระราชวังพญาไททรงโปรดปรานและไว้ว่างพระราชหฤทัยให้นายบัวรับใช้เบื้องพระยุคลบาทอย่างใกล้ชิด เช่น เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงทราบที่นายบัวสามารถอ่านหนังสือได้ จึงโปรดเกล้าฯ ให้อ่านหนังสือถวาย นายบัวอ่านหนังสือได้เป็นที่พอพระราชหฤทัย จึงได้รับหน้าที่อ่านหนังสือพิมพ์ถวายพระองค์อยู่เป็นประจำและนอกจากอ่านหนังสือถวายแล้ว ยังโปรดเกล้าฯ ให้นายบัวถวายอยู่งานทูลในห้องทรงพระอักษร และห้องบรรทมอีกด้วย การปฏิบัติหน้าที่ของนายบัวเป็นที่พอพระราชหฤทัยเป็นอย่างยิ่ง ทำให้ได้รับโปรดเกล้าฯ พระราชทานเสมา ร.ร. ๖ ซึ่งนายบัวได้บันทึกไว้ในหนังสือปกิณกะนิพนธ์ของบัวบานว่า

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
ฉายร่วมกับสมเด็จพระนางเจ้าอินทรศักดิศจี พระวรราชชายา

วันหนึ่งผมได้ไปถวายอยู่งานทูลจนพระองค์ท่านทรงพระบรรทมหลับไป และเมื่อบรรทมตื่นพระองค์ท่านก็ยังทอดพระเนตรเห็นผมทูลถวายอยู่ ท่านได้ทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเสมา ร.ร. ๖ ทองคำลงยาพร้อมสร้อยคล้องคอผมด้วยพระหัตถ์ ผมถวายบังคมที่พระยุคลบาท พระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นสุดที่จะบรรยายให้เห็นถึงในหัวใจของผมได้

และอีกครั้งหนึ่ง ณ พระราชวังพญาไท มีผู้มาเข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว นำตัวอย่างเข็มทองคำลงยา เป็นรูปนกยูงเกาะอยู่บนอักษรตัว “อ” ซึ่งพระองค์โปรดเกล้าฯ ให้ทำพระราชทานแก่สมเด็จพระนางเจ้าอินทรศักดิศจี พระวรราชชายา เพื่อที่จะพระราชทานแก่ข้าหลวง และข้าราชการบริพารขึ้นถวายทอดพระเนตร พระองค์ทรงตรัสถามสมเด็จพระนางเจ้าอินทรศักดิศจี พระวรราชชายา ว่าทรงพอพระราชหฤทัยหรือไม่ สมเด็จพระนางเจ้าอินทรศักดิศจี พระวรราชชายา ทรงกราบบังคมทูลตอบว่าเป็นที่พอพระราชหฤทัย และรับสั่งกับผู้นำมาถวาย ว่าขอตัวอย่างเสมออันนี้ไว้ และทรงพระราชทานเสมอตัวอย่างคล้องคอแก่นายบัวซึ่งเฝ้ารับใช้อยู่ใกล้ชิดพระยุคลบาท ในขณะนั้น ต่อมาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้ออกนามตราสัญลักษณ์นี้ว่า “ลตามหาปราสาท”

เสมอ “ลตามหาปราสาท”

ที่สมเด็จพระนางเจ้าอินทรศักดิศจี พระวรราชชายา
พระราชทานให้นแก่นายบัว ศจิเสวี

นอกจากการถวายงานรับใช้เบื้องพระยุคลบาทในพระราชวังพญาไทแล้ว นายบัวยังได้รับพระมหากรุณาให้ตามเสด็จในยามที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปในสถานที่ต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด เช่น ตามเสด็จพระราชดำเนินไปซ้อมรบเสือป่าที่พระราชวังสนามจันทร์ พระราชนิเวศน์มฤคทายวัน เสด็จพระราชดำเนินสมโภชขึ้นระวางเรือพระที่นั่งมหาจักรี (ลำที่ ๒) และในคราวเสด็จทอดพระเนตรการฝึกซ้อมทางเรือของทหารเรือ (วันที่ ๑ - ๑๕ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๖๕) ขณะนั้นนายบัวอายุราว ๖ ขวบ ได้ร่วมตามเสด็จไปด้วย และในระหว่างที่ประทับบนเรือพระที่นั่งมหาจักรีนั้น โปรดเกล้าฯ พระราชทานนามสกุลให้แก่ นายบัวว่า “ศจิเสวี” อันมีความหมายว่า “เสวกหรือ ข้าราชการบริพารของสมเด็จพระนางเจ้าอินทรศักดิศจี พระวรราชชายา นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น นายบัว ศจิเสวีได้บันทึกถึงเหตุการณ์ในวัยเยาว์ครั้งนั้นว่า

...ทรงหยิบกระดาษขึ้นมาเขียนพระราชทานว่า “ศจิเสวี” ณ ที่นั่นเองซึ่งพระองค์ท่านได้ทรงนำคำท้ายของพระนาม “อินทรศักดิศจี” ของสมเด็จพระมาตั้งเป็นนามสกุลพระราชทานแก่ผม เป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าฯ อันจะติดตัวผมไปจนตลอดชีวิต และผู้สืบสกุล

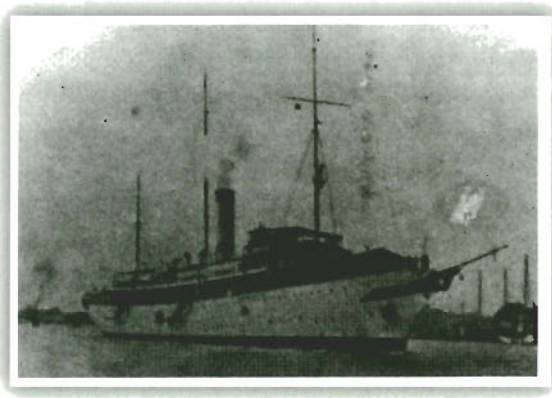

พระมหากษัตริย์อีกประการหนึ่งที่ นายบัว ศจิเสวี ได้รับจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว คือ โปรดเกล้าฯ ให้เข้าเรียนชั้นประถมปีที่ ๑ ที่โรงเรียนมหาดเล็กหลวง จัดเป็นนักเรียนหลวงในพระบรมราชูปถัมภ์ ต่อมาเมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จสวรรคต เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๘ โรงเรียนมหาดเล็กหลวงได้หยุดดำเนินการเรียนการสอนชั่วคราว ซึ่งต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ โปรดเกล้าฯ ให้รวมโรงเรียนมหาดเล็กหลวงกับโรงเรียนราชวิทยาลัยเข้าด้วยกัน ชื่อนานานว่า โรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย นายบัวจึงต้องย้ายมาศึกษาต่อที่โรงเรียนประยูรวงศาवासในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ จนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ และศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ จนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๘ ที่โรงเรียนมัธยมบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เมื่อ พุทธศักราช ๒๔๗๘

ภายหลังจบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๘ แล้ว นายบัว ศจิเสวี เข้ารับราชการที่กรมศุลกากร จนถึง พุทธศักราช ๒๔๘๕ จึงได้ลาออกจากกรมศุลกากร และเข้าทำงานในสำนักงานธนาคารชาติไทย (ธนาคารแห่งประเทศไทย) ทำงานอย่างต่อเนื่องในธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นเวลา ๓๔ ปี ๗ เดือน เกษียณอายุราชการในตำแหน่งผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายธุรการ เมื่อ พุทธศักราช ๒๕๒๐ ในระหว่างรับราชการที่ธนาคารแห่งประเทศไทย นายบัว ศจิเสวี ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่สำคัญ เช่น ผู้ช่วยเลขานุการคณะผู้แทนไทยไปเจรจา ระงับสถานะสงครามกับประเทศอังกฤษ อินเดีย และออสเตรเลีย ที่สิงคโปร์ ระหว่างวันที่ ๙ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๘๘ - ๒ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๘๙ และด้วยความสามารถทางด้านเลขานุการ ทำให้ นายบัว ศจิเสวี ได้รับเลือกให้เป็นเลขานุการคณะผู้แทนไทย เข้าร่วมประชุมสภาผู้ว่าการกองทุนการเงินระหว่างประเทศและธนาคารโลก ตั้งแต่

ภาพถ่ายมีพระหัตถ์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงฉายบนเรือพระที่นั่งมหาจักรี เมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๖๕ (จากซ้าย) เจ้าพระยารามราฆพ (หม่อมหลวงเพ็ญ พึ่งบุญ) เด็กชายบัว ศจิเสวี คุณอรุณธิดี วิเศษกุล (คุณหญิงอรุณธิดี จารุตุล)

เรือพระที่นั่งมหาจักรี เป็นเรือที่ประทับของ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

พุทธศักราช ๒๔๙๒ - ๒๕๐๒ และ พุทธศักราช ๒๕๐๘ เมื่อเกษียณจากราชการแล้ว นายเสนาะ
อุนากุล ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยขณะนั้น ได้ขอให้นายบัวผันคว่ำและเรียบเรียงประวัติ
วังบางขุนพรหม อันเป็นที่ตั้งของธนาคารแห่งประเทศไทย นายบัว ศจิเสวี จึงได้ศึกษาค้นคว้ารวบรวม
เอกสาร และสอบถามข้อมูลจากบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับวังบางขุนพรหม โดยใช้เวลา ๒ ปี จึง
เรียบเรียงต้นฉบับหนังสือ "วังบางขุนพรหม" แล้วเสร็จ แต่เมื่อมีการเปลี่ยนผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย
มีการพิจารณาว่าหนังสือนี้ไม่ตรงกับประสงค์ของธนาคารแห่งประเทศไทย นายบัว ศจิเสวี จึง
นำต้นฉบับหนังสือ "วังบางขุนพรหม" ทูลเกล้าฯ ถวายสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราช
กุมารี พร้อมทั้งมอบลิขสิทธิ์การจัดพิมพ์หนังสือให้แก่มูลนิธิสายใจไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

รับมอบเข็มและประกาศนียบัตรเชิดชูเกียรติ จากผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย
ในโอกาสปฏิบัติงานครบ ๓๐ ปี เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๑๕

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นายบัว และนางมาลินี ศิจเสวี ฝ่าทูลละอองพระบาท ทูลเกล้าฯ ถวายหนังสือ "วังบางขุนพรหม" พร้อมลิขสิทธิ์และรายได้จากการจัดจำหน่ายหนังสือดังกล่าว เพื่อสมทบมูลนิธิธิดาสายใจไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๒

ในปีปลายชีวิต นายบัว ศิจเสวี ได้อุทิศตน เพื่อสนองพระมหากรุณาธิคุณในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวหลายประการ เช่น ทำหน้าที่บรรณาธิการวารสาร "วชิราวุธานุสรณ์สาร" ของมูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในพระบรมราชูปถัมภ์ และวารสาร "มานวสาร" ของชมรมนักเรียนเก่า โรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ตั้งแต่ พุทธศักราช ๒๕๒๕ จนถึง พุทธศักราช ๒๕๓๘ นอกจากนี้จะทำหน้าที่ บรรณาธิการรวบรวมและพิจารณาบทความตีพิมพ์ ในวารสารทั้งสองแล้ว นายบัว ศิจเสวี ยังเขียน บทความและบทกลอนลงในวารสารอยู่อย่างสม่ำเสมอ และผลงานที่สำคัญอีกชิ้นหนึ่งคือ "หนังสืออักษรานุกรมนามสกุลพระราชทาน" ซึ่งนายบัว ศิจเสวี ได้ดำเนินการค้นคว้ารวบรวม ต่อจากนักเรียนเก่ามหาดเล็กหลวงณัฏ

นาวานุกเคราะห์ ผู้ริเริ่มค้นคว้ารวบรวมอักษรานุกรม นามสกุลพระราชทาน ซึ่งถึงแก่กรรมไปเสียก่อน นายบัว ศิจเสวี จึงดำเนินการค้นคว้ารวบรวม ต่อมาจนแล้วเสร็จบริบูรณ์ ๖,๔๓๒ นามสกุล และมอบให้มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์ฯ จัดพิมพ์ เผยแพร่ในเวลาต่อมา

นายบัว ศิจเสวี ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๕๔ สิริอายุได้ ๙๓ ปี ๙ เดือน จาก ชีวิตประวัติที่ได้กล่าวมานั้น นายบัว ศิจเสวี ถือเป็น ผู้ที่มีเรื่องราวชีวิตที่เต็มไปด้วยเรื่องราวและสีสัน ที่น่าสนใจ น้อยคนนักที่จะได้รับประสบการณ์ที่มีคุณค่าเช่นท่าน ตลอดชีวิตของนายบัว ศิจเสวี ได้อุทิศตนทำคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ สมดังเจตนารมณ์ของนายบัว ศิจเสวี ที่ปรารถนา จะสนองพระมหากรุณาธิคุณในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นแนวทางให้ผู้สืบสกุล และ คนรุ่นหลังได้ดำเนินตามสืบไป

บรรณานุกรม

- บัว ศิริเสวี. **ปิกณกะนิพนธ์ของบัวบาน**. [ม.ป.ท.], ๒๕๕๔. (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายบัว ศิริเสวี บ.ม. ณ ฌาปนสถานกองทัพบก วัดโสมนัสวิหาร วันพุธที่ ๒๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๔)
- มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. **อักษรานุกรมนามสกุลพระราชทาน ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๒๙. (คณะกรรมการรวบรวมและค้นคว้าเกี่ยวกับพระราชนิพนธ์ ฯลฯ ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รวบรวม)
- “ประกาศกระทรวงมรดกธร เรื่อง นามสกุล.” **ราชกิจจานุเบกษา** ๔๐ (๓ มิถุนายน ๒๔๖๖) : ๖๕๘.
- “แก้คำผิด ราชกิจจานุเบกษา ประกาศกระทรวงมรดกธร แผนกบัญชาการ เรื่อง นามสกุล และราชกิจจานุเบกษา ๔๐” **ราชกิจจานุเบกษา** ๑๐ (๑๐ มิถุนายน ๒๔๖๖) : ๗๓๗.

